

Jean Cocteau (5 lipca 1889 w Maisons-Laffitte - 11 października 1963 w Milly-la-Forêt)

*Pewien artysta z Maisons-Laffitte,
nieskrywający skłonności "bi",
kochał i tworzył,
tworzył i pożył,
kolega wielu, wśród nich Magritte.*

(ebs)

Jean Cocteau - francuski poeta, dramaturg, reżyser filmowy, scenarzysta, malarz, a także choreograf sceniczny i menedżer bokserski. W jego sztuce odbijają się wpływy futuryzmu, kubizmu, dadaizmu, surrealizmu, a także poezji metafizycznej.

Urodził się 5 lipca 1889 w Maisons-Laffitte jako Jean Maurice Eugène Clément Cocteau w rodzinie mieszczańskiej (jego ojciec Georges Cocteau był prawnikiem). Już w latach szkolnych interesował się sztuką: pisał i rysował, co stało się główną formą wypowiedzi w jego artystycznej twórczości. Dzięki dziadkowi interesował się też muzyką.

Jego ojciec popełnił samobójstwo, Jean nie miał wtedy jeszcze 9 lat, obraz krwi i śmierci będzie powracał w jego dziełach ("L'aigle à deux têtes", "Le testament d'Orphée", "Le sang d'un poète"). Dorastał więc jedynie z matką. W swoim pokoju spędzał nieraz całe godziny na improwizowaniu w swoim teatrzyku lub na wykonywaniu dekoracji.

Zadebiutował w lutym 1909 roku tomikiem poezji "Lampa Alladyna" ("La lampe d'Aladin"). Osiągnięty w młodym wieku sukces szybko otworzył mu drzwi do artystycznego świata. Obracał się w kręgu wielu ważnych twórców kształtujących sztukę pierwszej połowy XX wieku. Byli nimi m.in. Amedeo Modigliani, Pablo Picasso, Marcel Proust, Coco Chanel, Igor Strawiński.

W czasie I wojny światowej poznał poetę Guillaume'a Apollinaire'a. To właśnie Apollinaire jako pierwszy użył terminu surrealizm (w 1917 roku, w przedmowie do dramatu "Les mamelles de Tirésias" - "Cycki Tejrezjasza"), który w 1924 posłużył za nazwę dla powstającego ruchu artystów. Przyłączył się do niego także Jean Cocteau.

Szybko jednak odszedł z ruchu, ograniczany zasadami surrealistów, a także ich aktywnością polityczną (André Breton, założyciel grupy, publicznie popierał komunizm). Surrealiści nigdy nie wybaczyli mu tego odejścia. Niemniej to właśnie film Jeana Cocteau - "Krew poety" (1930) uważać można dziś za reprezentatywne, obok "Psa andaluzyjskiego" Luisa Buñuela (1928) dzieło surrealizmu.

Istotnym bodźcem pchającym Cocteau w świat surrealistycznej nierealności była twórczość literacka Raymonda Roussela. Mimo że pisarz ten nie zdobył sławy za swego życia, był entuzjastycznie cytowany w kręgach młodych pisarzy. To André Gide był tym, dzięki któremu Cocteau odkrył talent Roussela. Był zafascynowany autorem "Locus Solus" i "Impresji afrykańskich", podobnie jak oddający nastrój jego dzieł surrealiści, choćby malarz René Magritte.

W 1917 napisał scenariusz dla baletu Siergieja Diaghilewa wystawionego pod nazwą "Parada". Współtworzyli je z nim Erik Satie (kompozycja muzyczna) i Pablo Picasso (scenografia). Choć przedstawienie nie odniosło sukcesu, z czasem okrzyknięte zostało pierwszą pełną manifestacją idei kubizmu w sztuce. Innym dziełem muzycznym, w którym brał udział Cocteau jest oratorium "Król Edyp", napisane dla Igora Strawińskiego w 1926 roku.

Pisarzowi Raymondowi Radiguet pomógł w jego debiucie literackim ("Opętanie"). Utrzymywał z nim zażyłe stosunki (byli przez pewien czas kochankami), aż do jego przedwczesnej śmierci w 1923, którą Jean Cocteau ciężko przeżył.

W 1930 r. miał romans z księżniczką Natalie Paley (morganatyczną córką księcia Romanowa).

Na skutek uzależnienia od opium kilkakrotnie przebywał na kuracji. Podczas jednej z nich napisał w przeciągu siedemnastu dni utwór "Straszne dzieci", a także "Opium - dziennik z kuracji", którego publikacja wzbudziła wówczas silne kontrowersje. Szybko dostrzegł możliwości jakie niesie ze sobą film. Ukazał je w pełni w filmie "Krew poety" ("Le sang d'un poète"), nakręconym w 1930. Do końca życia pisał, ale film stał się jego głównym medium.

W latach 30. poeta odkrył młodego i wyjątkowego aktora Jeana Marais, któremu powierzał główne role w swych kolejnych filmach ("Orfeusz", "Piękna i Bestia", "Wieczny powrót"). Od roku 1937 aż do śmierci poety pozostawali oni w bardzo silnej zażyłości. Jean Marais wspomina w swojej biografii ("Opowieści z mego życia"), że Cocteau był najważniejszą osobą w jego życiu. W książce tej autor umieścił liczne wiersze poety, które ten pisał do niego w okresie, gdy mieszkali razem.

<https://www.youtube.com/watch?v=9knIVzgDBbs>

W 1940 roku powstał jednoaktowy utwór sceniczny "Le bel indifférent" (wystawiany w Polsce pod nazwą „Mężczyzna” lub „Piękny i obojętny”), napisany przez poetę dla obiecującej młodej pieśniarki Édith Piaf.

Cocteau przez lata swojej aktywności artystycznej wzbudzał różne uczucia. Za swoje dzieła był przez publiczność (także krytyków) lubiany, częściej jednak obrażany. Dopiero, gdy w 1955 roku został przyjęty do grona członków Akademii Francuskiej, doceniono jego wkład w rozwój kultury i sztuki. Jego twórczość obejmowała nie tylko film i pisanie, był także twórcą fresków, ceramiki i biżuterii, którym poświęcił się pod koniec życia.

Cocteau otwarcie przyznawał się do swojego homoseksualizmu, co w czasach przedwojennych należało do rzadkości (z seksuologicznego punktu widzenia był biseksualistą). O jego homoseksualnych skłonnościach świadczą jednak nie tylko osobiste związki pisarza z mężczyznami (Raymond Radiguet, Jean Marais, Henri Bernstein), lecz także wiele odniesień w jego dziełach. Był również w kilku związkach z kobietami (Madeleine Carlier, Natalie Paley, być może także z Édith Piaf). Znane są jego publikacje i artykuły krytykujące homofobię.

W latach 20. i 30. Cocteau był menadżerem boksera „Panama” Ala Browna. Miał duży udział w jego powrocie na ring.

Umarł 11 października 1963 w Milly-la-Forêt na atak serca po otrzymaniu wiadomości o zgonie Édith Piaf, która zmarła dzień wcześniej (10 października 1963). Jednak Jean Marais uważa, że pisarza nie łączyła zbyt wielka zażyłość z Édith Piaf, nie wiadomo więc, czy to nie przypadkowa koincydencja.

<https://www.youtube.com/watch?v=UJ06xWvxlfi>

"Chciałbym mieć umysł tak giętki, jak mają ciała akrobaci."